

ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ

Βασίλης Α. Φιλόπουλος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σε κάθε θεματικό πεδίο η Ορολογία αναπτύσσεται άναρχα με αποτέλεσμα να προκύπτουν προβληματικοί όροι καθώς και διάφορα άλλα προβλήματα. Αντίθετα στην Τυποποίηση, για τις ίδιες της τις ανάγκες, γίνεται τυποποίηση των όρων. Με την εφαρμογή των αρχών και των μεθόδων της Τυποποίησης στην Ορολογία παράγονται σαφείς και ακριβείς όροι, οι οποίοι είναι κατάλληλοι για να χρησιμοποιούνται στα ηλεκτρονικά μέσα.

SUMMARY

TERMINOLOGY AND STANDARDIZATION

Vasilis A. Filopoulos
Hellenic Organization for Standardization

The development of Terminology in every subject-field is anarchic, resulting in problems. Contrary in Standardization, for its needs, terms are standardized. Specific and accurate terms may be reduced by applying the principles and methods of Standardization in Terminology. Only such terms are appropriate to be used in electronic means.

0. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη γλώσσα μας ο όρος "Τυποποίηση" προξενεί σε όλους παρανοήσεις. Γιαυτό θα ξενίσει ο ισχυρισμός "η γλώσσα είναι τυποποιημένη", που για να γίνει κατανοητός αντί να αναλυθούν οι ορισμοί των εννοιών που παριστάνει ο όρος αυτός θα θεωρηθούν αντίστοιχοι ξενόγλωσσοι όροι. Ο αντίστοιχος όρος στη γαλλική γλώσσα "normalisation" θα μπορούσε να αποδοθεί και σα "κανονικοποίηση", ενώ ο αντίστοιχος όρος στην αγγλική γλώσσα "standardization" αποδίδεται πιο ορθά με τον όρο "προτυποποίηση", που χρησιμοποιούν οι μηχανικοί. Σύμφωνα με αυτά ο πιο πάνω ισχυρισμός μετασχηματίζεται σε "η γλώσσα είναι κανονικοποιημένη (κανονική)". Αυτό σημαίνει ότι η γλώσσα είναι αποτέλεσμα φυσικής τυποποίησης αφού προκύπτει απο κοινή άτυπη συναίνεση, όμως δεν είναι προτυποποιημένη, δηλαδή καταγραμμένη σε πρότυπα. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι με αυτά δεν εννοείται ότι η γλώσσα είναι στατική, αλλά ότι εξελίσσεται και αλλάζει όπως αλλάζει και κάθε τι που είναι τυποποιημένο, αντίθετα με την κοινή παρανόηση που υπάρχει. Οτι η γλώσσα είναι προϊόν φυσικής τυποποίησης το αντιλαμβάνονται οι γλωσσολόγοι, ανεξάρτητα αν γνωρίζουν ή δε γνωρίζουν την τυποποίηση και ασχολούνται με τη σπουδή της ελεύθερης και αδέσμευτης εξέλιξής της. Αντίθετα οι γλωσσολογούντες, ιδίως στη γλώσσα μας, υποστηρίζουν και μάχονται για την απολίθωση της γλώσσας. Για να αποφευχθούν αντιπαρανοήσεις διευκρινίζεται ότι και η φυσική τυποποίηση και η προτυποποίηση ενέχουν κάποιο βαθμό στατικότητας.

Δύσκολη είναι η απάντηση στο ερώτημα αν θα μπορούσε να προτυποποιηθεί η γλώσσα. Γίνονται πολλές εργασίες και υπάρχουν γραμματικές, λεξικά κ.ά., που όμως δεν μπορούν να χαρακτηριστούν σα πρότυπα επειδή δε συγκεντρώνουν τις ιδιότητές τους. Αυτή η κατάσταση μόνο σα προκαταρκτική τυποποίηση μπορεί να θεωρηθεί. Τα προβλήματα για τυποποίηση της γλώσσας είναι πολλά και ακόμα σήμερα αξεπέραστα. Δεν είναι μόνο προβλήματα όπως ο συνεχής εκσυγχρονισμός που απαιτείται, αλλά και άλλα πιο σημαντικά, όπως η αδυναμία συναίνεσης για θέματα ύψους κ.τ.λ.

Αντίθετα με τη γλώσσα, τυποποίηση μπορεί να επιτευχθεί στην ορολογία. Στο σημείο αυτό απαιτείται να διευκρινιστεί ποιά έννοια του όρου ορολογία εννοείται. Δεν εννοείται η γενική έννοια, δηλαδή το πεδίο της γνώσης που ασχολείται με τις έννοιες & τις παραστάσεις τους, αλλά η ειδική έννοια του όρου ορολογία που είναι το σύνολο των ορών που παριστάνουν το σύστημα εννοιών σε κάθε ειδικό θεματικό πεδίο. Σε κάθε θεματικό πεδίο δεν είναι μόνο δυνατή η τυποποίηση της ορολογίας αλλά αποτελεί αδήριτη ανάγκη. Οι κύριοι λόγοι για τους οποίους είναι δυνατή η τυποποίηση της ορολογίας είναι ότι οι κοινωνοί σε κάθε θέμα είναι αριθμητικά περιορισμένοι, είναι σε επικοινωνία μεταξύ τους και κατανοούν την ανάγκη για τυποποίηση της ορολογίας στο πεδίο τους. Γιαυτό όταν τους δίνεται ευκαιρία συμμετέχουν στην τυποποίηση και την ακολουθούν.

1. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Σε κάθε θεματικό πεδίο υπάρχει πλήθος εννοιών που αλληλοσχετίζονται και πολλές από αυτές σχετίζονται και με έννοιες άλλων πεδίων, απο τα οποία μπορεί και να προέρχονται. Για να υπάρχει γνώση αυτές οι έννοιες χρειάζεται να παριστάνονται με όρους ή με άλλους τρόπους, όπως με σύμβολα, κωδικούς κ.ά. Μελέτη, μετάδοση γνώσης και γενικά πρόοδος δε μπορούν να επιτευχθούν αν κάθε έννοια δεν παριστάνεται από κάποιο όρο. Σε γλώσσες όπου δεν υπάρχουν όροι για τις έννοιες κάποιου θεματικού πεδίου, το πεδίο δε μπορεί να μεταδοθεί. Δηλ. όταν δεν υπάρχει στη γλώσσα ορολογία για κάποιο αντικείμενο γνώσης αυτό είναι ανύπαρκτο, αφού δεν μπορεί να μεταδοθεί, να σπουδαστεί & να αναπτυχθεί. Επομένως απαραίτητη προϋπόθεση για τη γνώση και την απασχόληση με κάποιο θέμα είναι η ύπαρξη ορολογίας. Οι ανάγκες για ορολογία που υπάρχουν σε κάθε γλώσσα μπορεί να συνειδητοποιηθούν αν θεωρηθεί ο αριθμός των θεματικών πεδίων. Το 1989 υπήρχαν εκτιμήσεις ότι ο αριθμός των θεματικών πεδίων ανερχόταν σε πάνω από είκοσι χιλιάδες, ενώ το 1950 ήταν περίπου 6000 μόνο (1). Δηλαδή οι ανάγκες για ορολογία σε κάθε γλώσσα αυξάνουν όχι μόνο εξαιτίας της πρόοδου της γνώσης σε κάθε θεματικό πεδίο αλλά και εξαιτίας της αλματώδους αύξησης των θεματικών πεδίων.

Εκτός απο την ανάγκη για δημιουργία όρων χρειάζεται και αντιστοίχιση αυτών των όρων στις διάφορες γλώσσες. Η γνώση αναπτύσσεται παράλληλα σε χώρες όπου διακονείται κάποιο θέμα. Ικανοποιητική πρόοδος επιτυγχάνεται με επικοινωνία και ανταλλαγή πληροφοριών ανάμεσα σε επιστήμονες με διαφορετικές γλώσσες, που προϋποθέτει ακριβή και μονοσήμαντη αντιστοίχιση των όρων.

Η ύπαρξη όρων δεν είναι μόνη της επαρκής για την πρόοδο σε κάθε θεματικό πεδίο. Βέξισου απαραίτητο είναι να υπάρχουν οι ορισμοί των εννοιών, οι οποίοι χρειάζονται για την κατανόηση των ίδιων των εννοιών. Ακόμα οι ορισμοί χρησιμεύουν για την εύρεση των σχέσεων ανάμεσα στις έννοιες και την ταξινόμησή τους σε σύστημα εννοιών.

Η ορολογία εξελίσσεται από ειδήμονες του κάθε θεματικού πεδίου, που δεν έχουν σχέση με τη γλωσσολογία, και γιαυτό σε κάθε γλώσσα ο σχηματισμός των όρων θα πρέπει να γίνεται με βάση ορισμένες αρχές. Γι'αυτό είναι απαραίτητο να υπάρχουν κανόνες για την ομαλή παραγωγή όρων και ορισμών και την κατάρτιση του συστήματος εννοιών σε κάθε θεματικό πεδίο.

2. ΟΙ ΟΡΟΙ

Σε κάθε θεματικό πεδίο είναι απαραίτητη η ύπαρξη ειδικής ορολογίας, δηλαδή συνόλου όρων που καλύπτουν τις ειδικές έννοιες του θέματος. Ανυπαρξία ειδικής ορολογίας αποτελεί σημαντικό ανασχετικό παράγοντα για την όποια πρόοδο ή εφαρμογή, αφού αυτή είναι απαραίτητη για να σπουδάζεται, να μεταδίδεται και να αναπτύσσεται κάθε αντικείμενο γνώσης.

Η ορολογία σε κάθε θεματικό πεδίο εξελίσσεται ταυτόχρονα με την ανάπτυξη του. Στην αρχή υπάρχει πυρήνας όρων που προέρχεται από το μητρικό και τα συγγενή θέματα καθώς και από τα εμπλεκόμενα στο θέμα πεδία γνώσης. Κανένα θέμα δεν είναι νησί αποκομμένο από άλλες γνώσεις. Με την πρόοδο και την εμπάθυση της γνώσης δημιουργούνται έννοιες για τις οποίες επινοούνται και προτείνονται από τους ερευνητές, τους μελετητές, τους συγγραφείς και γενικά από τους ασχολούμενους με το θέμα, αντίστοιχοι όροι. Αυτή η διαδικασία της ορολογίας συνεχίζεται αενάως και συνίσταται στη χρησιμοποίηση υπάρχοντων όρων με απόδοση πρόσθετων εννοιών σαυτούς ή στη δημιουργία καινοφανών όρων. Η ανάγκη όρων για τις καινούριες έννοιες είναι αυτονόητη τόσο για την επικοινωνία των "επαγγελματιών" στο ίδιο το αντικείμενο, όσο και με ασχολούμενους σε άλλα πεδία, καθώς και για την εκπαίδευση και τη διάδοση της γνώσης στο ευρύ κοινό. Θεωρητικά κάθε καινούριος όρος θα έπρεπε να συμπληρώνει την ορολογία μέσα στο σύστημα εννοιών του θεματικού πεδίου. Όμως η ορολογία αποτελεί εμπειρική διαδικασία που ασκείται δίχως να εξετάζονται σε βάθος οι σχέσεις ανάμεσα στις έννοιες και με οδηγό τη μεγάλη ή μικρή λανθάνουσα κατανόηση για το σύστημα εννοιών που διαμορφώνεται στο συγκεκριμένο θεματικό πεδίο.

Αυτός ο ασυντόνιστος τρόπος δημιουργίας των όρων έχει αποτελέσματα να ανακύπτουν προβλήματα ορολογίας που προέρχονται από διάφορες αιτίες. Όροι που προτείνονται και χρησιμοποιούνται από κάποιον ή κάποιους δε γίνονται δεκτοί από άλλους επειδή τους θεωρούν αδόκιμους. Επίσης αγνοούνται όροι που προτείνονται από κάποιο κέντρο δραστηριότητας στο θέμα με αποτέλεσμα να προτείνονται διαφορετικοί όροι για τις ίδιες έννοιες. Αυτά καταλήγουν στο να υπάρχουν αρκετοί όροι για την ίδια έννοια, δηλαδή συνωνυμοί όροι. Η συνωνυμία αποτελεί τεράστιο πρόβλημα όταν οι έννοιες εισάγονται από ξένες γλώσσες. Σ' αυτές τις περιπτώσεις τα σημεία "εισαγωγής" μπορεί να είναι πολλά και από κάθε σημείο να προτείνεται διαφορετικός όρος. Υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να χρησιμοποιούνται οι ξένοι όροι όπως έχουν ή προσαρμοζόμενοι στο τυπικό της γλώσσας-δέκτη, όπως συμβαίνει κυρίως στον τεχνολογικό τομέα. Η ναυσιπλοΐα κυριαρχείται από που προέρχονται από την ιταλική και την αγγλική γλώσσα. Σε πολλές τεχνολογίες υπάρχουν γαλλικοί ή αγγλικοί όροι για έννοιες για τις οποίες υπάρχουν ελληνικοί όροι, λ.χ. πολίρισμα - στίλβωμα, γυάλισμα. Κατά την απόδοση ξένων όρων μπορεί να υπάρχει πρόσφορος όρος στη γλώσσα ή όρος με παρεμφερή έννοια σε άλλο θεματικό πεδίο και να προτείνεται καινούριος όρος. Για παράδειγμα στην Μηχανολογία υπάρχει ο όρος "βήμα" για το διάστημα ανάμεσα σε δυο διαδοχικές σπείρες, ενώ στην Πληροφορική για παρεμφερή έννοια (συγκεκριμένη απόσταση) είχε προταθεί ο γενικός όρος απόσταση. Τονίζεται ότι όταν η πρόοδος της γνώσης γίνεται στην ίδια τη γλώσσα το πρόβλημα της συνωνυμίας αμβλύνεται. Για παράδειγμα ο όρος "εμπορευματοκιβώτιο" που είχε προταθεί από τον Στυλιανίδη.

Αναπόφευκτο πρόβλημα στην ορολογία είναι η ημισυνωνυμία. Με την πρόοδο της επιστήμης και την εμπάθυνση της γνώσης διευρύνεται η σημασία των εννοιών, επιτυγχάνεται πιο καλή κατανόησή τους με αποτέλεσμα την αλλαγή της σημασίας των όρων. Άλλο πρόβλημα είναι η πολυσημία, δηλαδή η χρήση του ίδιου όρου για αρκετές έννοιες. Στις ειδικές ορολογίες είναι αρκετά συχνό φαινόμενο να ονοματίζουν διάφορες έννοιες με όρους εννοιών από άλλα πεδία εξαιτίας κάποιας συνειρμικής σχέσης. Ο όρος "παράθυρο", αρχικά της αρχιτεκτονικής, υπάρχει και σε πολλές ειδικές γλώσσες με τελείως διαφορετικές σημασίες. Έτσι ένα παράθυρο από πλαστικό υλικό μπορεί να έχει "παράθυρα". Ομώνυμα παράγονται και με λεξικομεταφραστική επιλέξη απόδοση ξένων όρων, όταν υπάρχει πολυσημία στη γλώσσα-δότη. Ο όρος "συζήτηση" που συναντιέται σε επιστημονικά δημοσιεύματα σαν επικεφαλίδα κεφαλαίων, αποτελεί οξύμωρο παράδειγμα αφού δε πρόκειται για προφορικό διάλογο αλλά για γραπτό μονόλογο.

Τα λεξικά στα οποία αποθησαυρίζονται οι όροι, επισημοποιούν και διαιωνίζουν τα προβλήματα που αναφέρθηκαν. Η δουλειά του λεξικογράφου πρέπει να είναι αντικειμενική και γιαυτό κανονικά καταχωρούνται στα λεξικά και ομώνυμοι και συνώνυμοι όροι. Εργασίες στις οποίες αποκλείονται όροι που χρησιμοποιούνται, ενέχουν το στοιχείο του υποκειμενισμού και είναι προϊόντα προσωπικών επιλογών. Το ίδιο ισχύει και στα λεξικά αντιστοιχίας όρων με όρους άλλων γλωσσών.

Επίσης σημαντικό πρόβλημα της ορολογίας και για ορισμένους το πιο σημαντικό, είναι το συνεχώς αυξανόμενο πλήθος των εννοιών και επομένως ο μεγάλος αριθμός καινούριων όρων που χρειάζονται. Αυτό είναι αποτέλεσμα της προόδου και της επέκτασης της γνώσης σε νέα πεδία και της εμπάθυσης της στα υπάρχοντα. Πρόσφατες εκτιμήσεις ανεβάζουν τον αριθμό των εννοιών σε τριάντα εκατομμύρια (1). Το πρόβλημα έγκειται στο γεγονός ότι δεν επαρκούν οι γλωσσικοί όροι και σε πολλές περιπτώσεις γίνεται προσφυγή σε άλλους τρόπους σημασης, όπως συντομογράφηση, κωδικοποίηση, γραφικές παραστάσεις ή ακόμα και με τρόπους γραφής.

Από τα εκτεθέντα συμπεραίνεται ότι η "φυσική" εξέλιξη της Ορολογίας οδηγεί σε αδιέξοδο. Η διαμόρφωση της ορολογίας από πολλά κέντρα ταυτόχρονα καταλήγει σε χαώδη κατάσταση. Για να υπάρξει τάξη χρειάζεται να γίνεται τελική επεξεργασία και επισημοποίηση της ορολογίας σε ένα κέντρο σε κάθε γλώσσα, ώστε να επιτυγχάνεται κοινή αποδοχή. Ο σκοπός αυτός δε μπορεί να επιτευχθεί με νομοθετική ρύθμιση και ανάληψη του έργου από το κράτος για πολλούς λόγους, από τους οποίους οι δυο πιο σπουδαίοι είναι ότι το έργο διευκολύνεται σημαντικά όταν γίνεται παράλληλα με επεξεργασία κειμένων και ότι χρειάζεται συνεργασία με αντίστοιχα κέντρα σε άλλες γλώσσες. Αυτά τα δύο στοιχεία υπάρχουν στην τυποποίηση, η οποία προσφέρει και άλλα πλεονεκτήματα. Η υλοποίηση της τυποποίησης συνίσταται στην εκπόνηση και στην εφαρμογή των προτύπων. Τα πρότυπα αποτελούν κείμενα που εκπονούνται συλλογικά και προορίζονται για εφαρμογές κατά τις οποίες επιδιώκεται να επιτυγχάνεται ακριβής τήρη-

ση των οδηγιών ή των απαιτήσεων που περιέχονται σ'αυτά. Δηλαδή όταν ακολουθούνται πρότυπα πρέπει να υπάρχει απόλυτη συμμόρφωση ώστε το αποτέλεσμα να είναι το ίδιο από όσους και αν τα εφαρμόζουν. Για να επιτευχθεί αυτό οι όροι που περιέχονται στα πρότυπα είναι απόλυτα αναγκαίο να είναι σαφείς και ακριβείς, ώστε να μην υπόκεινται σε παρερμηνείες ή παρανοήσεις. Η σημασία που έχει η σαφήνεια της ορολογίας στα πρότυπα φαίνεται απο το γεγονός ότι αυτά χρησιμοποιούνται σε τεχνικές δουλειές, εμπορικά συμβόλαια και προπαντός αποτελούν κείμενα αναφοράς στη νομοθεσία και σε νομικές υποθέσεις.

Απο τα παραπάνω είναι φανερό ότι η ορολογία αποτελεί θεμελιώδη συνιστώσα της τυποποίησης. Γιαυτό για κάθε θέμα που τυποποιείται η ορολογία διαμορφώνεται με όρους σαφείς, ακριβείς και προπαντός μονοσήμαντους.

3. ΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

Οι όροι που παριστάνουν τις έννοιες χρησιμεύουν για την επικοινωνία, όμως για τη δημιουργία των όρων όσο και για την ορθή και πλήρως κατανοητή επικοινωνία είναι απαραίτητο να υπάρχουν ορισμοί των εννοιών. Επιτυχείς όροι δίνονται στις έννοιες όταν η σημασία τους είναι γνωστή. Αυτό συμβαίνει με επιστήμονες που ονοματίζουν καινούριες έννοιες, τη σημασία των οποίων κατέχουν. Σε άλλες περιπτώσεις, ιδίως όταν πρόκειται για ονοματισμό εννοιών που προέρχονται απο άλλες γλώσσες είναι απαραίτητο να υπάρχει ορισμός της έννοιας, οπότε ο όρος που δημιουργείται με βάση τον ορισμό, επειδή έχει συνειρμική σχέση με την έννοια, είναι επιτυχής και γίνεται εύκολα αποδεκτός. Μόνο με βάση τους ορισμούς χρησιμοποιούνται ορθές ετυμολογικές ρίζες για το σχηματισμό των όρων, που βοηθάει την κατανόηση και επομένως τη γνώση και την ορθή επικοινωνία. Ο όρος "αερογενής ήχος", μεταφραστικό παρανόημα για τον ήχο που διαδίδεται μέσα απο τον αέρα προκαλεί σύγχυση με τον ήχο που παράγεται απο πνευστά όργανα, σε αντίθεση με τον όρο "αερόφερτος ήχος" που τυποποιήθηκε με βάση τον ορισμό (2). Διευκρινίζεται ότι δεν εννοείται ότι οι όροι πρέπει αναγκαστικά να συνιστούν περίληψη των ορισμών, αλλά ότι όταν σχηματίζονται με βάση τους ορισμούς τους συνδέονται με βασικά χαρακτηριστικά της έννοιας.

Όπως αναφέρθηκε οι ορισμοί δε χρησιμεύουν μόνο για τον ορθό σχηματισμό των όρων, αλλά και για την κατανόηση. Οι όροι, ανεξάρτητα με ποιό τρόπο δημιουργήθηκαν απο ειδήμονες ή όχι, για να είναι κατανοητοί πρέπει να συνοδεύονται απο τους αντίστοιχους ορισμούς. Τόσο η επικοινωνία ανάμεσα σε ειδήμονες κάποιου γνωστικού πεδίου, όσο και η επικοινωνία με τους γενικά ασχολούμενους σ' αυτό το πεδίο, υπαγορεύει την ανάγκη για ύπαρξη ορισμών. Ανάγκη να υπάρχουν ορισμοί έχουν επίσης οι διερμηνείς και οι μεταφραστές που κατά κανόνα δεν έχουν σχέση με τα γνωστικά πεδία στα οποία καλούνται να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους.

Με την διάδοση της γνώσης στο γενικό κοινό, διευρύνεται ο κύκλος εκείνων που καταφεύγουν σε ορισμούς. Διάδοση και εμπέδωση της γνώσης προϋποθέτει να υπάρχουν προσιτοί ορισμοί. Καινοφανείς όροι σε εκλαϊκευμένα άρθρα ή από τα μέσα ενημέρωσης είναι σύνηθες φαινόμενο. Όταν διαδίδονται τέτοιοι όροι οι άνθρωποι που ενδιαφέρονται να κατανοήσουν τις έννοιες, χρειάζεται να έχουν πρόσβαση στους ορισμούς τους. Αν όχι διευκολύνονται ορισμένοι να μιλάνε επί παντός επιστητού, που ούτε οι ίδιοι γνωρίζουν ούτε οι άλλοι μπορούν να κατανοήσουν και ελέγξουν.

Ορθοί, σαφείς και ακριβείς ορισμοί χρειάζονται σε πολλές ανθρώπινες σχέσεις, οικονομικές, νομικές ή άλλες. Η νομοθεσία δε μπορεί να εφαρμοστεί εύκολα αν δεν ορίζονται οι έννοιες. Σύνηθες είναι να περιέχονται ορισμοί σε νομοθετικά κείμενα. Παράδειγμα ο ιδρυτικός νόμος του Ελληνικού Οργανισμού Τυποποίησης περιέχει τους ορισμούς των βασικών εννοιών (3). Σε κανονιστικά κείμενα που αναφέρονται σε ιδιαίτερα πεδία της επιστήμης ή της τεχνολογίας είναι αναγκαίο να ορίζονται οι έννοιες. Όταν σε συμβάσεις δεν ορίζονται με ακρίβεια οι βασικές έννοιες ή δε γίνεται παραπομπή σε συγκεκριμένο ερμηνευτικό λεξικό, γεννιούνται πάμπολλα προβλήματα και σε περίπτωση δικαστικής διένεξης το αποτέλεσμα εξαρτιέται από το ποιός από τους πραγματογνώμονες, που προσεπικαλούνται, έχει την πιο μεγάλη πειστικότητα.

Οι ορισμοί είναι ακόμα αναγκαίοι για την πρόοδο της επιστήμης στο ίδιο το γνωστικό πεδίο. Επιστημολογική κατάταξη των εννοιών και δημιουργία συστήματος εννοιών δε μπορεί να επιτευχθεί δίχως τους ορισμούς αυτών τούτων των εννοιών. Ακόμα και η κατάρτιση θησαυρών για την κατάταξη, αποθήκευση και αναζήτηση πληροφοριών απαιτεί την ύπαρξη ορισμών.

Η διαμόρφωση των ορισμών αποτελεί αρκετά επίμονη και χρονοβόρα δουλειά. Το πρώτο στάδιο συνίσταται στην πλήρη κατανόηση των καινούριων εννοιών από τους ειδήμονες και απόκτηση σαφούς αντίληψης. Σ' αυτό το στάδιο της εξέλιξης της γνώσης περιορισμένος αριθμός ειδημόνων μπορεί να διαμορφώσει ορισμούς. Το επόμενο στάδιο είναι όταν οι ορισμοί έχουν διατυπωθεί από κάποιον ή κάποιους ειδήμονες και περιέχονται σε λεξικά. Η ορθότητα, η ακρίβεια και η σαφήνεια των ορισμών στα λεξικά αποτελούν συνάρτηση της ικανότητας αυτού που τους διατύπωσε. Είναι σύνηθες να μην υπάρχει μεγάλη ακρίβεια στους ορισμούς των λεξικών και πολύ χειρότερο να διαφέρουν μεταξύ τους ορισμοί σε διαφορετικά λεξικά, όχι μόνο ως προς τη διατύπωση αλλά πολλές φορές ακόμα και ως προς την έννοια. Επόμενο είναι να υπάρχουν βάσιμες αντιρρήσεις και να μη γίνοντα εύκολα αποδεκτοί τέτοιοι ορισμοί. Όταν αναζητείται κάποιος ορισμός, η προσφυγή στα λεξικά αποδεικνύεται πολλές φορές αλυσιτελής. Η έρευνα αρχίζει με την αναζήτηση για τον εντοπισμό έγκυρου λεξικού. Αυτή καταλήγει συνήθως στη διαπίστωση, ιδίως όταν πρόκειται για όρους ειδικών θεματικών πεδίων, ότι αυτοί οι ορισμοί δεν περιέχονται σε λεξικά.

Επίσης τα γενικά λεξικά δεν περιέχουν αυστηρούς ορισμούς ακόμα και για κοινούς όρους. Διαπίστωση που ισχύει όχι μόνο για λεξικά περιορισμένων γλωσσών αλλά ακόμα και για έγκυρα λεξικά διαδεδομένων γλωσσών, όπως της αγγλικής γλώσσας (4).

Τελικό στάδιο της διαμόρφωσης των ορισμών είναι η τυποποίησή τους. Αυτή συνίσταται στη συναινετική διατύπωση των ορισμών απο φάσμα ειδημόνων του θεματικού πεδίου, που εκπροσωπούν κάθε τομέα δραστηριότητας. Δηλαδή οι ειδήμονες δεν προέρχονται μόνο από την επιστήμη αλλά εκπροσωπούν και τις εφαρμογές και τη χρήση. Ύστερα απο τη συμφωνία των ειδημόνων για τη διατύπωση των ορισμών, οι τελευταίοι δημοσιοποιούνται και γίνονται δεκτές παρατηρήσεις και σχόλια απο κάθε πρόσωπο που έχει άποψη. Με αυτή τη διαδικασία οι ορισμοί των εννοιών δεν είναι μόνο ορθοί και ακριβείς, αλλά γίνονται εύκολα αποδεκτοί. Εκτός απο τα παραπάνω για να θεωρούνται οι ορισμοί τυποποιημένοι αναγκαία συνθήκη είναι να περιέχονται σε πρότυπα που εκδίδονται απο οργανισμό τυποποίησης και τα οποία είναι προσιτά σε κάθε έναν που ενδιαφέρεται. Για να θεωρείται η τυποποίηση ορθή απαιτείται τα πρότυπα να αναθεωρούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα.

4. ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Οι τεχνικές επιτροπές τυποποίησης κατά την εκπόνηση των προτύπων ασχολούνται αναπόφευκτα και με την ορολογία του αντικείμενού τους. Σε κάθε εκπονούμενο πρότυπο περιέχονται αρκετοί όροι και για αρκετούς απο αυτούς δίνονται και οι ορισμοί τους. Αυτό είναι απαραίτητο επειδή εκείνοι που χρησιμοποιούν τα πρότυπα δεν έχουν, κατά κανόνα, τις τεχνικές γνώσεις εκείνων που τα εκπόνησαν. Η δημοσιότητα που δίνεται πριν απο την έγκριση των προτύπων έχει αποτέλεσμα να γίνονται παρατηρήσεις όχι μόνο για το τεχνικό περιεχόμενο των προτύπων αλλά και για τους όρους και τους ορισμούς που περιέχονται σ' αυτά. Απο τη στιγμή που εγκριθούν και εκδοθούν τα πρότυπα, αρχίζουν να εφαρμόζονται και η ορολογία τους χρησιμοποιείται σε διάφορους τομείς (νομοθεσία, παραγωγή, συμβάσεις, εκπαίδευση), δηλαδή η τυποποίηση είναι και δρόμος για τη διάδοση και την εκπαίδευση των όρων στη γλώσσα. Με την πρόοδο της τυποποίησης και την αύξηση του αριθμού των προτύπων αυξάνει και ο αριθμός των όρων και των ορισμών που περιέχονται σ' αυτά. Όταν δημιουργηθεί ικανό πλήθος όρων του θεματικού πεδίου, αυτοί συγκεντρώνονται και εκπονούνται παράλληλα πρότυπα ορολογίας. Οι πρώτες εκδόσεις προτύπων ορολογίας είναι συνήθως πρότυπα ορισμών και πρότυπα αντιστοίχισης όρων σε διάφορες γλώσσες. Τέτοια πρότυπα αναθεωρούνται ή συμπληρώνονται για να περιληφθούν οι όροι και οι ορισμοί που υπάρχουν στα καινούρια πρότυπα του αντικείμενου της τεχνικής επιτροπής.* Ανάλογα με το γνωστικό πεδίο στα πρότυπα ορολογίας μπορεί να περιέχονται και άλλα στοιχεία όπως σύμβολα, κωδικοί, συντομογραφίες, που πολλές φορές αποτελούν και ξεχωριστά πρότυπα. Η κωδικοποίηση των κραμάτων του αλουμίνιου αποτελεί ξεχωριστό πρότυπο (5).

Όταν η τυποποίηση φθάσει σε υψηλό βαθμό ολοκλήρωσης, στα παράλληλα πρότυπα ορολογίας παραθέτεται σεβαστός αριθμός όρων και αριθμών που τείνει να καλύψει το θεματικό πεδίο. Σ' αυτό το στάδιο της εξέλιξης της τυποποίησης της ορολογίας οι συνθήκες είναι ώριμες για μετασχηματισμό των απλών προτύπων σε πρότυπα λεξιλόγια ορολογίας. Δηλαδή από το σύνολο των συγκεντρωμένων όρων και με βάση τους ορισμούς των εννοιών του θεματικού πεδίου, που αποτελεί τον πυρήνα του πρότυπου ορολογίας. Στο πλήρες πρότυπο ορολογίας περιέχονται εκτός από το ταξινομημένο σύστημα εννοιών, οι ορισμοί των όρων και πίνακες αντιστοιχίας με ξενόγλωσσους όρους.

Τα πρότυπα συστηματικά λεξιλόγια περιλαμβάνουν εκτός από τους ειδικούς όρους του ίδιου του γνωστικού αντικείμενου και το σύνολο των όρων του πεδίου του. Δηλαδή όρους που ανήκουν στο μητρικό θεματικό πεδίο αλλά και όρους που ανήκουν σε συγγενή θεματικά πεδία. Για παράδειγμα το πλήρες πρότυπο λεξιλόγιο για το θεματικό πεδίο "πλαστικοί σωλήνες", περιλαμβάνει όρους από το θεματικό πεδίο "πολυμερή" καθώς και όρους από εμπλεκόμενα θεματικά πεδία όπως τα "μηχανές μορφοποίησης" "μηχανικές δοκιμές".

Η σύγχρονη τάση στην τυποποίηση είναι τα πρότυπα λεξιλόγια ορολογίας κάθε θεματικού πεδίου να περιλαμβάνουν και όλους τους γενικούς όρους που χρησιμοποιούνται στο θέμα, ώστε να υπάρχουν πλήρη βοηθήματα για γενική χρήση και όχι απλώς ειδικά γλωσσάρια.

Σημαντικό θέμα για την τυποποίηση των όρων και των ορισμών, που δεν τονίστηκε, είναι να υπάρχουν κανόνες που να ακολουθούνται από τις τεχνικές επιτροπές για την επιλογή και τη δημιουργία όρων και τη διατύπωση των ορισμών. Τέτοιοι κανόνες τυποποιούνται από τον οργανισμό τυποποίησης και ακολουθούνται από όλες τις τεχνικές επιτροπές, έτσι ώστε αν ένας ορισμός είναι κοινός σε δύο θεματικά πεδία διαφορετικών τεχνικών επιτροπών να τυποποιείται με τρόπο ώστε οι δύο ορισμοί μπορεί να διαφέρουν στο λεκτικό αλλά όχι στη δομή.

5. ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Όπως έχει αναφερθεί για να θεωρείται η ορολογία τυποποιημένη δεν αρκεί να ακολουθούνται οι διαδικασίες τυποποίησης κατά την εκπόνηση των προτύπων ορολογίας, αλλά αυτά θα πρέπει να έχουν εγκριθεί από τον οργανισμό τυποποίησης, στην Ελλάδα τον ΕΛΟΤ. Η έγκριση από τον οργανισμό τυποποίησης, αποτελεί διασφάλιση ότι έχουν τηρηθεί οι διαδικασίες τυποποίησης και ότι κατά την κατάρτιση των προτύπων ακολουθήθηκαν οι αρχές ορολογίας που έχουν καθιερωθεί από τον οργανισμό.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερός ο ουσιαστικός ρόλος του οργανισμού τυποποίησης. Καταρχήν χρειάζεται να έχουν καθιερωθεί οι διαδικασίες τυποποίησης που καθορίζουν τον τρόπο λειτουργίας των τεχνικών επιτροπών και τις διαδικασίες εκπόνησης των προτύπων. Παράλληλα με τις διαδικασίες τυποποίησης πρέπει να έχουν τυποποιηθεί οι αρχές ορολογίας που

ακολουθούνται στα πρότυπα. Επίσης ο οργανισμός τυποποίησης αναλαμβάνει την έκδοση και τη διάθεση των προτύπων και το εξίσου σημαντικό έργο της προώθησης της εφαρμογής των προτύπων.

Ο οργανισμός τυποποίησης συμβάλλει και με άλλους τρόπους στο έργο της ορολογίας. Η συμβολή συνίσταται στο συντονιστικό ρόλο που διαδραματίζει στην εφαρμογή ενιαίας ορολογίας στα πρότυπα. Οι όροι που τυποποιούνται από κάθε τεχνική επιτροπή για τα θέματα της αρμοδιότητάς της, χρησιμοποιούνται από όλες τις άλλες τεχνικές επιτροπές. Προβλήματα ορολογίας που αντιμετωπίζει κάποια τεχνική επιτροπή, πέρα από το πεδίο της αρμοδιότητάς της, μεταβιβάζονται στην αρμόδια τεχνική επιτροπή για επίλυση. Με τέτοιες ρυθμίσεις από τον οργανισμό τυποποίησης επιτυγχάνεται να χρησιμοποιείται ενιαία ορολογία στον τομέα της τυποποίησης.

Εκτός από την έκδοση προτύπων ορολογίας γίνονται και συγκεντρωτικές εκδόσεις τυποποιημένης ορολογίας. Εκδίδονται πρότυπα λεξικά που περιέχουν όλους τους όρους που έχουν τυποποιηθεί σε κάθε θεματικό πεδίο κάποιου τομέα. Τέτοια λεξικά έχουν εκδοθεί από διεθνείς (6) αλλά και από άλλους οργανισμούς τυποποίησης (7).

Σε κάθε κράτος υπάρχει μόνο ένας οργανισμός τυποποίησης και γιαυτό η τυποποιημένη ορολογία είναι ενιαία. Ο οργανισμός τυποποίησης αποτελεί ενοποιητικό παράγοντα και στις περιπτώσεις που μια γλώσσα μιλιέται σε πιο πολλά από ένα κράτη. Αυτό συμβάλνει επειδή οι οργανισμοί τυποποίησης συνεργάζονται μεταξύ τους και μπορούν να συνάψουν συμφωνίες συνεργασίας στο πεδίο της ορολογίας.

6. ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΩΝ

Η συνεργασία ανάμεσα σε λαούς με διαφορετικές γλώσσες, από ανταλλαγή αγαθών ως τις κάθε είδους πολιτικές, πολιτιστικές κ.α. συμφωνίες, προϋποθέτει τη δυνατότητα αλληλοκατανόησης. Άμα δεν υπάρχει αντιστοίχιση των όρων στις δυο γλώσσες η συνεργασία πραγματοποιείται με τη χρησιμοποίηση μιας μεσολαβητικής γλώσσας, που είναι συνήθως μια από τις ονομαζόμενες κύριες γλώσσες. Σ αυτή την περίπτωση η συνεργασία γίνεται ανάμεσα σε περιορισμένους κύκλους προσώπων, όπως διπλωμάτες, επιστήμονες, στρατιωτικούς κ.ά. Η χρήση διεθνοποιημένων γλωσσών δε μπορεί να επεκταθεί στο ευρύ κοινό. Όμως σε πολλές περιστάσεις απαιτείται μεταφορά των νοημάτων από τη διεθνή γλώσσα στη γλώσσα του κάθε κράτους. Επομένως είναι απαραίτητη η αντιστοίχιση των όρων κάθε εθνικής γλώσσας τουλάχιστο με τους όρους κάποιας κύριας γλώσσας αναφοράς, διαφορετικά η γλώσσα περιθωριοποιείται. Δηλαδή παράλληλα με την εξέλιξη της ορολογίας που επιδιώκεται σε κάθε γλώσσα, πρέπει να επιδιώκεται και αντιστοίχιση των όρων με τους όρους άλλων γλωσσών και προπαντός με τους όρους κυριαρχουσών γλωσσών, από τις οποίες προέρχεται κυρίως η γνώση. Η αντιστοίχιση των όρων σε όλες τις γλώσσες αποτελεί την εφικτή διεθνοποίηση της ορολογίας.

Στη διεθνοποίηση της ορολογίας συμβάλλει και η συνεργασία ανάμεσα σε επιστήμονες και τεχνικούς διάφορων χωρών. Η ορογονία σε κάθε θεματικό πεδίο δε γίνεται στο ίδιο γλωσσικό περιβάλλον μόνο. Η ανάπτυξη της ορολογίας προχωράει παράλληλα σε κάθε χώρα όπου θεραπεύεται το θέμα. Η ανταλλαγή γνώσης ανάμεσα σε επιστήμονες, σε τεχνικούς και σε λοιπούς ασχολούμενους με το θέμα, απαιτεί διαγλωσσική συνεργασία και καταλήγει σε αντιστοίχιση των νεοφανών όρων. Η διεργασία αυτή συντελεί στην εισβολή δάνειων όρων από τη μια γλώσσα στην άλλη. Όμως αυτό δεν αποτελεί πλεονέκτημα για τη διεθνοποίηση της ορολογίας επειδή υπάρχει πάντοτε η προοπτική να αυτοκαθαριστεί η γλώσσα και να αναφανούν καινούριοι όροι για τις ίδιες έννοιες. Διαφορετική είναι η περίπτωση όταν οι όροι σχηματίζονται από ρίζες διεθνοποιημένων λέξεων λ.χ. ρομποτική ή λέξεων κλασικών γλωσσών.

Η ανάγκη για διεθνή συνεργασία στο πεδίο της ορολογίας και προπαντός στον τομέα της ονοματολογίας είχε γίνει αντιληπτή από τον περασμένο αιώνα. (8). Πολλές εθνικές επαγγελματικές οργανώσεις επιστημόνων ή τεχνικών, συνεργάζονται σε διεθνές επίπεδο για την διεθνοποίηση της ορολογίας στο πεδίο τους. Για παράδειγμα η χημική ονοματολογία έχει διεθνοποιηθεί με τη συνεργασία των εθνικών οργανώσεων χημικών στα πλαίσια της IUPAC.

Τα τελευταία έτη έχουν ιδρυθεί αρκετές διεθνείς οργανώσεις που ασχολούνται αποκλειστικά με τη διεθνοποίηση των όρων και των ορισμών των εννοιών (9). Αυτές οι οργανώσεις ακολουθούν τις αρχές της τυποποίησης και αναγνωρίζουν de facto το προβάδισμα της Διεθνούς Οργάνωσης Τυποποίησης (ISO). Η δουλειά που γίνεται στα πλαίσια της ISO συμβάλλει ουσιαστικά στη διεθνοποίηση της ορολογίας και στην επικοινωνία σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι εθνικοί οργανισμοί τυποποίησης όλων των χωρών του κόσμου συμμετέχουν στη δουλειά της ISO, που αποσκοπεί στην ενοποίηση της τυποποίησης. Αυτό γίνεται με την απο κοινού σύνταξη διεθνών προτύπων που στη συνέχεια γίνονται αποδεκτά σαν εθνικά πρότυπα κάθε κράτους. Η επεξεργασία ισοδύναμων κείμενων σε πολλές γλώσσες αποτελεί τη βάση για αντιστοίχιση των όρων σε διάφορα θεματικά πεδία. Όπως μάλιστα η ορολογία των προτύπων είναι τυποποιημένη η αντιστοίχιση των όρων είναι μονοσήμαντη.

Εξίσου σημαντικές είναι και άλλες δραστηριότητες των διεθνών οργανισμών τυποποίησης, που αποσκοπούν στη διεθνοποίηση της ορολογίας. Αυτές είναι α) η τυποποίηση βασικών αρχών ορολογίας (10) β) η διεθνώς αποδεκτή τυποποίηση των ορισμών των εννοιών και γ) η τυποποίηση της αντιστοιχίας όρων σε διάφορες γλώσσες.

Τόσο τα διεθνή πρότυπα όσο και τα διεθνή πρότυπα ορολογίας συντάσσονται σε τρεις γλώσσες μόνο (αγγλική, γαλλική και ρωσική). Από αυτές τις γλώσσες ο κάθε εθνικός οργανισμός τυποποίησης επεξεργάζεται λεξιλόγια ισοδύναμων όρων στη γλώσσα του. Είναι ενδιαφέρον ότι τελευταία εκδόθηκε κείμενο ορολογίας της ISO που έχει αντιστοίχιση των όρων σε οκτώ γλώσσες (11).

Υπάρχουν εκδόσεις τυποποιημένων γενικών ή θεματικών λεξιλογίων στις οποίες παραθέτονται ισοδύναμοι όροι σε πλειάδες γλωσσών, όπως το λεξιλόγιο διαχείρισης ποιότητας του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Ποιότητας με τους όρους σε δεκαοκτώ γλώσσες, μια από τις οποίες είναι η ελληνική (12). Η επεργασία των ελληνικών ισοδύναμων όρων έγινε από τον ΕΛΟΤ.

7. ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Η τυποποιημένη ορολογία πλεονεκτεί σε σχέση με κάθε άλλη παράθεση ορολογίας. Αποτελεί το εισιτήριο για την απρόσκοπτη εισαγωγή θεμάτων στο πεδίο του επιστητού που καλύπτεται από μια γλώσσα και συμβάλλει στη διατήρησή της στις ζωντανές γλώσσες.

Τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει η τυποποιημένη ορολογία, η εθνική αποδοχή, η πληρότητα που προσεγγίζεται σε κάθε θεματικό πεδίο και η αντιστοίχιση των όρων με όρους ξένων γλωσσών την κάνουν κατάλληλη για χρήση στα ηλεκτρονικά μέσα. Αυτό σημαίνει συμμετοχή στη διεθνή επικοινωνία, παρακολούθηση των εξελίξεων και προοπτική επιβίωσης της γλώσσας. Δηλαδή λαοί με γλώσσες στις οποίες αναπτύσσεται τυποποιημένη ορολογία αποτελούν ισοτίμα μέλη της διεθνούς κοινότητας των αναπτυγμένων χωρών.

Προϋπόθεση για ουσιαστική παρέμβαση στη γλώσσα αποτελεί η σημαντική δραστηριότητα στην τυποποίηση, ώστε να καλύπτεται μεγάλος αριθμός θεματικών πεδίων. Πρώτη απαίτηση είναι οι τεχνικές επιτροπές να συμπληρώνουν τη δραστηριότητά τους στην τυποποίηση με πρότυπα ορολογίας. Η εκπόνηση προτύπων ορολογίας δεν συνιστά ιδιαίτερη επιβάρυνση, αφού για την εκπλήρωση του έργου γης τυποποίησης οι επιτροπές ασχολούνται αναγκαστικά με την ορολογία και τα πρότυπα ορολογίας αποτελούν συμπλήρωση της δουλειάς τους που διευκολύνει μάλιστα τα παραπέρα έργα.

Δυσεπίλυτο πρόβλημα για την τυποποίηση της ορολογίας είναι ο τεράστιος αριθμός θεματικών πεδίων που χρειάζεται να καλυφθούν. Ανάγκη που προφανώς δε μπορεί να ικανοποιηθεί από κανέναν οργανισμό τυποποίησης. Κάθε οργανισμός μπορεί να καλύψει σημαντικό αριθμό γνωστικών πεδίων, που όμως εξικνείται ως μερικές φορές τον αριθμό των τεχνικών επιτροπών τυποποίησης που λειτουργούν. Αυτό επειδή κάθε τεχνική επιτροπή έχει αρμοδιότητα τυποποίησης σε πιο πολλά από ένα θεματικά πεδία.

Από το προηγούμενο διαφαίνεται και άλλο πρόβλημα στην τυποποίηση της ορολογίας. Η κάθε τεχνική επιτροπή έχει αρμοδιότητα για την τυποποίηση των όρων των θεματικών πεδίων που εμπίπτουν στο αντικείμενό της. Στα πρότυπά της χρησιμοποιούνται και όροι από αλλότρια θεματικά πεδία. Αν τέτοιοι όροι έχουν τυποποιηθεί από άλλες τεχνικές επιτροπές δεν δημιουργείται πρόβλημα, αν όχι, ανακύπτει πρόβλημα. Τέτοιες εμπλοκές επιλύονται συνήθως ανορθόδοξα από τις τεχνικές επιτροπές με τυποποίηση όρων σε θεματικά πεδία που δεν κατέχουν.

Όταν υπάρχουν τυποποιημένοι ορισμοί χρησιμεύουν σε πλήθος περιπτώσεων όπως στην εκπαίδευση, σε συμβάσεις, στη νομοθεσία κ.ά. Η νομοπαρασκευαστική πρακτική να περιλαμβάνονται ορισμοί στους νόμους προξενεί προβλήματα. Εφόσον χρειάζεται να διασαφηνίζονται έννοιες στους νόμους, ακολουθείται συνήθως η νομική άποψη ότι οι ορισμοί τους πρέπει να περιέχονται στο νόμο και να μη γίνεται παραπομπή σε άλλα κείμενα. Η μεταφορά τυποποιημένων ορισμών από τα πρότυπα στους νόμους διευκολύνει το νομοπαρασκευαστικό έργο. Όταν δεν υπάρχουν τυποποιημένοι ορισμοί ή αν δε χρησιμοποιηθούν υπάρχοντες, γεννιούνται νομικά προβλήματα εφόσον οι ορισμοί που περιέχονται στους νόμους περιβάλλονται με νομική ισχύ, προκύπτουν τα ερωτήματα: μπορεί να τυποποιηθεί διαφορετικός ορισμός έστω και αν για κάποιο λόγο ο ορισμός του νόμου δεν είναι ορθός; ποιός ορισμός είναι έγκυρος ο του νόμου ή ο τυποποιημένος; Ακόμα και αν στους νόμους περιέχονται τυποποιημένοι ορισμοί μπορεί να ανακύψουν προβλήματα. Με την εμβάθυνση στη γνώση οι ορισμοί τροποποιούνται και γίνονται πληρέστεροι και ακριβέστεροι, οπότε προβλέπεται αναθεώρηση των προτύπων, αντίθετα από τους νόμους.

Η ύπαρξη τυποποιημένης ορολογίας συμβάλλει στη βελτίωση της επικοινωνίας. Με τη χρησιμοποίησή της στα πρότυπα διαδίδεται και εμπεδώνεται σε όλους τους τομείς από την εκπαίδευση ως τις προσωπικές εφαρμογές. Το κύρος που έχουν τα πρότυπα μεταφέρεται και στην ορολογία τους γιατί αυτό συνιστούν σημείο αναφοράς για συγγραφείς, εκπαιδευτικούς. Αυτό συντελεί στη σαφήνεια της επικοινωνίας. Για την προσέγγιση αυτού το στόχο οι πρακτικές της τυποποίησης της ορολογίας χρειάζεται να εξελίσσονται και να βελτιώνονται. Για παράδειγμα να ακολουθείται η πρακτική να μη παραθέτονται μόνο οι συνιστώμενοι όροι, αλλά και όσοι δεν συνιστώνται με επεξηγήσεις ότι είναι λαθεμένοι, ξεπερασμένοι ή έχουν διαφορετική έννοια.

Η τυποποίηση της ορολογίας διαφέρει από τη λοιπή τυποποίηση ως προς την εμβέλεια. Η τυποποιημένη ορολογία απευθύνεται σε όλους όσους μιλάνε τη γλώσσα. Γι' αυτό η διάθεση των προτύπων ορολογίας χρειάζεται να γίνεται διαφορετικά από τη διάθεση των άλλων προτύπων. Αντί να διαθέτεται μόνο σαν εκτυπωμένα ή ηλεκτρονικά αποθηκευμένα πρότυπα, χρειάζεται να υπάρχει εθνική τράπεζα τυποποιημένης ορολογίας, οπότε η συμβολή της τυποποίησης στη θωράκιση της γλώσσας από άκριτη εισβολή δάνειων όρων ή την παραγωγή μεταφραστικοδάνειων θα είναι αποφασιστική.

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εκρηκτική αύξηση της γνώσης και η ανάγκη για μετάδοσή της επιβάλλει την εξέλιξη ορολογίας σε κάθε καινούριο θεματικό πεδίο. Η ορολογία χρειάζεται για τη μεταφορά και την ανάπτυξη της γνώσης, την εκπαίδευση, αλλά και την εισαγωγή τεχνολογίας που διαφορετικά γίνεται με αναποτελεσματικό τρόπο. Σε γλώσσες λαών, που θέλουν να αναπτύξουν την πολιτισμική και την τεχνολογική τους στάθμη και να συμβαδίζουν με τους άλλους λαούς, αποτελεί προϋπόθεση ή εξέλιξη της ορολογίας. Κάθε είδους επαφή με λαούς με διαφορετικές γλώσσες δυσκολεύεται από

την έλλειψη ορολογίας και οδηγεί σε παραμερισμό και αχρησία της γλώσσας. Οι προοπτικές που διαγράφονται για κάθε γλώσσα στην οποία δεν εξελίσσεται η ορολογία είναι ζοφερές. Διαφαίνεται πια ο κίνδυνος να εξαφανιστούν τέτοιες γλώσσες. Με την ολοένα και πιο μεγάλη διάδοση των ηλεκτρονικών υπολογιστήρων και την εξάρτηση της γνώσης από αυτούς, όποια γλώσσα δε διαθέτει εξελισσόμενη αντιστοιχισμένη ορολογία, δηλαδή τυποποίηση ορολογίας, δε θα χρησιμοποιείται. Πιο πολύ δε θα δημιουργούνται εργαλεία γλωσσικής τεχνολογίας και επομένως δε θα υπάρχει επικοινωνία με άλλες γλώσσες. Με την ηλεκτρονική πληροφόρηση η οποία ευελπιστείται να συνεχίσει να κυριαρχείται από την αγγλική γλώσσα, όλοι θα γίνουν αναγκαστικά δίγλωσσοι, εκτός από εκείνους που η εθνική τους γλώσσα δε θα μετέχει στην ηλεκτρονική πληροφόρηση, που θα γίνουν τελικά μόνο αγγλόφωνοι.

Η ορολογία για να είναι κατάλληλη για τα ηλεκτρονικά μέσα χρειάζεται να είναι τυποποιημένη. Επιπλέον μόνο με τις διαδικασίες της τυποποίησης αντιμετωπίζεται το πρόβλημα ορολογίας στον τεράστιο αριθμό θεματικών πεδίων που συνεχώς αυξάνεται. Για να παραμείνει ζωντανή μια γλώσσα χρειάζεται να τυποποιείται ορολογία σε όσο το δυνατό πιο πολλά θεματικά πεδία.

Ο οργανισμός τυποποίησης μπορεί να συμβάλλει θετικά στην εξέλιξη της ορολογίας και επομένως στην επιβίωση της γλώσσας, σε κάθε γνωστικό πεδίο, πέρα από αυτά που καλύπτονται από τεχνικές επιτροπές, για το οποίο όμως υπάρχουν απασχολούμενοι. Ο ρόλος του οργανισμού τυποποίησης είναι να προσφέρει τεχνογνωσία, να συντονίζει και να αποδέχεται τελικά το παραγόμενο έργο. Η προσφορά τεχνογνωσίας συνίσταται στην διάδοση των διαδικασιών της τυποποίησης και των αρχών που πρέπει να ακολουθούνται κατά την κατάρτιση ορολογίας. Με συντονισμό κάθε τομέα όπου υπάρχουν ενδιαφερόμενοι για την ορολογία, μπορεί να δημιουργηθούν επιτροπές που να λειτουργούν σε κάποιο όργανο, όπως εκπαιδευτικά ιδρύματα, συλλογικά όργανα, επιστημονικές εταιρείες και η ορολογία που θα παράγουν να γίνεται αποδεκτή για έκδοση προτύπων, εφόσον αποδεδειγμένα έχουν τηρηθεί οι διαδικασίες τυποποίησης και ακολουθηθεί οι αρχές ορολογίας που έχουν καθιερωθεί από τον οργανισμό τυποποίησης.

Μόνο με καθολική συμμετοχή και ταχύρυθμες διαδικασίες αντιμετωπίζονται οι οξύτερες απαιτήσεις για ορολογία, που θα είναι τυποποιημένη και επομένως κατάλληλη για να αντιμετωπισθεί η ηλεκτρονική πρόκληση.

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Galinski, C., Terminology and Language, ISO Bulletin, Geneva, 20 (10) October 1989 P.8.
2. Ελληνικό Πρότυπο ΕΛΟΤ 263, Ακουστική Ορολογία, Αθήνα, Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης, 1986.

3. Νόμος 372. Περί Συστάσεως και Λειτουργίας Ελληνικού Οργανισμού Τυποποιήσεως (ΕΛΟΤ), Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Αθήνα, τ.Α., 166, 30 Ιουνίου 1976.
4. Ellis, W.P., Standard Terminology : Is "Webster" Adequate? Standardization News, Philadelphia, 12 (4), 1984, p. 31-33.
5. ΕΛληνικό Πρότυπο ΕΛΟΤ 376, Αριθμητικός Συμβολισμός Κραμάτων Αλουμινίου, Αθήνα, Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης, 1988.
6. IEC Standard 50, International Electrotechnical Vocabulary, Geneva, International Electrotechnical Commission.
7. ASTM Standard, Z 94.0, Industrial Engineering Terminology, Revised Edition, Norcross, Georgia, Industrial Engineering Press, 1989.
8. Felber Helmut, Terminology Manual, Paris, Unesco/Infoterm 1984, p. 426.
9. Galinski, C. and Nedobity W., International and Regional Cooperation in Terminology, Standardization News, 18 (6), June 1990, p. 50-53.
10. Βασιλάκης, Γ. και άλλοι, Τεχνική Επιτροπή ΕΛΟΤ/ΤΕ 21 "Τεχνική Ορολογία", στο "Τυποποίηση Ορολογίας για βελτίωση Επικοινωνίας", Αθήνα, Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, 1992.
11. ISO/IEC Guide 2 General Terms and their Definitions concerning standardization and related activities, 2nd Edition, Geneva, International Organization for Standardization, 1991, p. 60.
12. EOQC, Glossary of Terms Used in the Management of Quality, 6th Ed., Berne, European Organization for Quality Control, 1989, p. 777.

Βασίλης Α. Φιλόπουλος
Χημικός Μηχανικός
Ελληνικός Οργανισμός Τυποποιήσεως
Αχαρνών 313, 111 45 Αθήνα